

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента,

Заслуженої Алли Андріївни

на дисертацію **Журавель Наталії Вікторівни**

«Формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів

з англійської філології в закладах вищої освіти Австралії»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011– «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дослідження та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Під час реалізації трансформаційних змін окреслюється стійка тенденція реформування вітчизняної освітньої системи – проєвропейський курс, що потребує переосмислення та перебудови і системи вищої освіти України. Крім цього, глобальні швидкі зміни потребують розширення спектру компетентностей, необхідних для виконання професійної діяльності. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема формування професійної компетентності бакалаврів з іноземної філології, спрямованої на формування фахівців нової генерації з розвиненими практико-орієнтованими профільними компетентностями й із загальнолюдськими цінностями. Це мають бути спеціалісти, здатні до професійної діяльності в реаліях глобальної економіки.

Важливим для українських закладів вищої освіти є досвід вищої освіти Австралії, однією з країн-лідерів з експорту освітніх послуг. Вища освіта цієї країни демонструє стабільне збільшення чисельності іноземних студентів, вона базується на новітніх інформаційних і комунікаційних технологіях навчання (штучний інтелект, віртуальна та доповнена реальність, інструменти EdTech), здійснює підготовку бакалаврів з іноземної філології на засадах компетентнісного підходу з акцентом на розвиток глобальної компетентності, когнітивних навичок у поєднанні з творчими.

Тому виправданим є звернення Н.В. Журавель до вивчення та узагальнення австралійського досвіду щодо формування професійної компетентності бакалаврів з англійської філології, який може стати важливим джерелом всебічного осмислення й творчого використання його інноваційних ідей у розбудові вищої освіти в Україні. З огляду на наведені міркування, актуальність теми рецензованої нами роботи не викликає сумніву.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова; тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою університету (протокол № 5 від 21 грудня 2023 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Аналіз дисертаційного дослідження та докладне вивчення публікацій Н.В. Журавель дають підстави для висновку щодо наукової обґрунтованості й достовірності отриманих результатів.

З урахуванням актуальності та доцільності теми дослідження не викликає заперечень логічно обґрунтований і педагогічно грамотно сформульований науковий апарат дослідження. Дисертантка у загальному об'єкті дослідження – формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів з англійської філології у закладах вищої освіти Австралії – виокремлює актуальний предмет дослідження – теоретичні, організаційні, змістові та методичні засади формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів з англійської філології в закладах вищої освіти Австралії, який реалізується у доцільно сформульованій меті дослідження: виявленні та науковому аналізі теоретичних, організаційних, змістових і методичних засад формування професійної компетентності в бакалаврів з англійської філології у закладах вищої освіти цієї країни для окреслення можливостей впровадження елементів позитивного австралійського досвіду в систему вищої філологічної освіти України з метою підвищення її якості.

Важливими ознаками рецензованої роботи є значний обсяг джерельної бази, яка ретельно систематизована і класифікована у теоретичні засади дослідження, яку складають положення методології компаративних досліджень; теорії розвитку вищої освіти у світовому та європейському просторах; результати аналізу австралійської освіти; всебічні положення щодо підготовки бакалавра; ідеї навчання мови на основі комунікативного підходу; професійної підготовки філологів; формування іншомовної компетентності; теорії компетентнісного й особистісно зорієнтованого підходів; застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Разом із цим дисертанткою проаналізовані законодавчі та нормативні документи у сфері освітньої політики України, Європейського Союзу й Австралії; документи міжнародних організацій; монографічні дослідження з проблем модернізації вищої філологічної освіти, використання інноваційних та інформаційних технологій; навчальні плани та програми (курикулуми) з підготовки бакалаврів з англійської філології в австралійських університетах й у вітчизняних ЗВО; періодичні педагогічні видання України, Австралії та інших країн. Це відповідає вимогам релевантності та актуальності і свідчить про всебічну обізнаність авторки з усіма існуючими типами джерел, у яких розкриваються питання, що пов'язані з формуванням професійної компетентності бакалавра з іноземної філології.

Слід зазначити доцільність використання значного діапазону наукових методів відповідно до поставлених завдань дослідження, а саме:

загальнонаукових (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація); конкретнонаукових (термінологічний аналіз; структурно-функціональний; хронологічний та причинно-наслідковий аналіз; компаративний аналіз; метод наукової екстраполяції); емпіричних (спостереження, інтерв'ювання й листування; онлайн-листування).

Висновки характеризуються високим рівнем обґрунтованості щодо стану формування професійної компетентності бакалаврів з англійської філології в українських ЗВО та здійсненим порівняльним аналізом вітчизняної й австралійської систем підготовки за логічною узгодженістю з метою, завданнями й результатами дослідження, чіткою викладеністю. Практично значущими й актуальними є сформульовані Наталією Вікторівною рекомендації щодо можливості використання елементів прогресивного австралійського досвіду в системі вищої філологічної освіти України.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Не викликає сумніву практичне значення одержаних результатів дослідження, яке полягає в тому, що на основі виокремлених критеріїв для здійснення порівняльного аналізу формування професійної компетентності в бакалаврів з англійської філології в університетах Австралії та України обґрунтовано рекомендації з використання елементів позитивного австралійського досвіду в системі вищої філологічної освіти України.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх інтеграції в планування освітнього контенту для фахівців з англійської філології, для вдосконалення організації освітнього процесу, а також у розширенні спектру застосування інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій. Крім того, результати дослідження можуть бути використані при підготовці матеріалів до академічних занять з англійської мови, порівняльної педагогіки, методичних рекомендацій, проходження філологічної та педагогічної практик здобувачами вищої освіти.

Упровадження отриманих результатів дослідження в освітній процес вітчизняних закладів освіти, зокрема Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Криворізького державного педагогічного університету, Білоцерківського академічного ліцею «Мала академія наук» та Криворізького ліцею № 24, підтверджує їхню значущість та актуальність.

Дослідження Наталії Вікторівни Журавель, безперечно, має наукову новизну, оскільки у вітчизняній педагогічній теорії і практиці відсутні системні компаративні педагогічні дослідження з означеної проблематики. Це свідчить про її наукову цінність, теоретичну і практичну значущість.

Наукова новизна представленої дисертації полягає в тому, що комплексно визначено теоретичні, організаційні, змістові та методичні засади формування професійної компетентності бакалаврів з англійської філології в університетах Австралії; здійснено порівняльний аналіз особливостей формування професійної компетентності в бакалаврів з англійської філології

в університетах Австралії та України й розроблено рекомендації з використання елементів позитивного австралійського досвіду в системі вищої філологічної освіти України на різних рівнях; *уточнено* етапи розвитку, законодавчу й правову базу вищої освіти Австралії та формування професійної компетентності бакалаврів з англійської філології; концептуальні засади підготовки бакалаврів з англійської філології в університетах Австралії та України; дефініції ключових понять із проблеми дослідження: «компетентність», «бакалавр мистецтв»; «навчальний пакет»; *визначено* тенденції модернізації вищої освіти Австралії в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних змін; рекомендації щодо використання позитивного досвіду ЗВО Австралії у вітчизняній системі філологічної підготовки.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертаційна робота є логічним, структурованим, цілком завершеним дослідженням з актуальної проблеми формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів з англійської філології в закладах вищої освіти Австралії. Рукопис дисертації представлено вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, змістовними додатками, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Зміст кожного розділу відповідає визначеній меті та завданням дослідження. Розділи пов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладення матеріалу. Робота вирізняється науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю.

1. Характеристика понятійно-термінологічного апарату дослідження «Формування компетентного бакалавра з англійської філології як педагогічна проблема» (п.1.1.). Автором, на основі ретельного вивчення, систематизації та класифікації провідних аспектів проблеми формування професійно компетентних бакалаврів з англійської філології у ЗВО з урахуванням компетентнісного, особистісно зорієнтованого, комунікативного, культурологічного підходів схарактеризовано понятійно-термінологічний апарат дослідження, основу якого складають такі поняття як: «професійна підготовка», «бакалавр з англійської філології», «професійна компетентність», окреслюється структура професійної компетентності бакалавра з англійської філології.

2. Вважаємо аналітичну роботу дисертантки над виявленням тенденцій модернізації вищої освіти Австралії її вагомим здобутком (п. 1.3). У цьому контексті слушним є висновок автора щодо адаптації австралійської системи вищої освіти до Болонської системи, поглиблення автономії університетів, активну співпрацю з професійними галузями й забезпечення високої якості освіти через чітке законодавче регулювання; інтеграцію в глобальний освітній простір за допомогою введення інновацій, підтримку академічної доброчесності та розширення мобільності студентів; виявленні основної мети

реформ у підвищенні кваліфікації випускників та їхню конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці.

3. Методичні засади формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів з англійської філології в закладах вищої освіти Австралії. Автором виявлено, що австралійська освіта робить акцент на практичному застосуванні здобутих знань; уточнено смисл поняття *«компетентність»* у трактуванні австралійських фахівців як *стабільної, прогнозованої продуктивності у різних контекстах діяльності, що включає послідовність виконання, адаптивність до нових умов і здатність застосовувати знання та навички в широкому діапазоні ситуацій*. У цьому контексті варто підтримати, на нашу думку, ґрунтовність здійснених автором пошуків щодо гармонійного поєднання в процесі формування професійної компетентності бакалаврів з англійської філології принципів комунікативного, особистісно зорієнтованого та компетентнісного підходів. Ми згодні з висновком автора про те, що комунікативний підхід передбачає розвиток навичок іншомовного спілкування у реальних та змодельованих ситуаціях, сприяє ефективному засвоєнню мови, стимулює пізнавальну активність, мотивує студентів до взаємодії; особистісно зорієнтований підхід забезпечує гармонійний розвиток особистості, акцентуючи увагу на людяності, толерантності, духовності та самореалізації та створює можливості для реалізації індивідуальних освітніх потреб кожного студента в умовах автономії австралійських університетів; компетентнісний підхід орієнтує освітній процес на формування професійних компетентностей, необхідних для успішної діяльності у фаховій сфері та передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок, що відповідають сучасним вимогам ринку праці (с. 158). Саме ці підходи зумовлюють особливості змісту, форм, методів підготовки, розкритих Наталією Вікторівною у п.2.2 та 2.3. Змістова складова формування компетентного бакалавра з англійської філології в австралійських ЗВО відображає сучасні тенденції професійної підготовки, зорієнтованої на набуття студентами фундаментальних знань, вироблення практичних навичок та розвиток критичного мислення. Упровадження інноваційних елементів в освітній процес акцентує увагу на особистісних цілях, сприяє розвитку творчого і критичного мислення, формуванню вміння самостійно шукати, аналізувати й створювати знання.

4. Особливої уваги заслуговує наведена авторкою змістова характеристика компетентностей здобувачів ступеня бакалавра з англійської філології у ЗВО Австралії у таблиці 2.2.1 (с. 134-142) на основі здійсненого Наталією Вікторівною аналізу програм бакалаврату австралійських університетів, а також шляхи академічної та професійної реалізації випускників (с. 142-144).

5. Позитивної оцінки заслуговує порівняльний аналіз систем філологічної підготовки Австралії та України: концепцій філологічної освіти

(с. 200), порівняльний аналіз дефініцій поняття «компетентність», «професійна компетентність філолога» (с. 202), використання інноваційних технологій (с.203-204), особливості філологічної підготовки (с. 205). У теоретичному і практичному вимірах значущими є виокремлений Наталією Вікторівною позитивний досвід ЗВО Австралії з підготовки професійно компетентного бакалавра з англійської філології, запропонований у вигляді рекомендацій для екстраполяції у вітчизняну філологічну підготовку на рівні Міністерства освіти й науки, галузевих комісій й на рівні формування концепції філологічної освіти в Україні; перелік складових структури фахової компетентності вітчизняного бакалавра з філології.

Основні положення дисертації Н.В. Журавель повною мірою відображено у 19 публікаціях: у 7-ми статтях у фахових наукових виданнях України, 2-х статтях у закордонних виданнях та в 10 тезах матеріалів наукових конференцій.

Оцінюючи позитивно дисертаційне дослідження, вважаємо за потрібне висловити певні побажання, зауваження, що мають дискусійний характер:

1. Мова і стиль викладу матеріалів дисертації в основному є відображенням академічної культури мислення автора. Однак у тексті зустрічаються технічні огріхи, зокрема, у вживанні тире та дефісу (с. 45, 74, 89, 105, 107, 108).

2. У дисертації міститься визначення поняття «професійна компетентність бакалавра з англійської філології» на основі стандартизованого вітчизняного підходу на с. 166, однак, на нашу думку, доцільним є надати визначення цього поняття у п.1.1. «Формування компетентного бакалавра з англійської філології як педагогічна проблема», де розкривається його структура і тлумачиться основний понятійно-термінологічний апарат дослідження.

3. У роботі мають місце певні термінологічні неточності. Зокрема, «професійна компетентність бакалавра з англійської філології» (с. 166) та «професійна компетентність філолога» (с. 202). З огляду на це, доцільно обґрунтувати контекст їхнього використання або дотримуватись термінологічної послідовності впродовж всього тексту.

4. На нашу думку, актуальним доповненням до дослідження був би розгляд застосування штучного інтелекту та доповненої реальності саме у філологічній освіті, зважаючи на розгляд Наталією Вікторівною реалізації концепції EdTech в австралійській вищій освіті (с.152).

Проте висловлені зауваження та побажання не знижують наукової і практичної цінності й загальної позитивної оцінки рецензованої роботи.

Загальні висновки та оцінка дисертації. Дисертаційна робота Н.В. Журавель «Формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів з англійської філології в закладах вищої освіти Австралії» є повністю самостійною та завершеною роботою, яка характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю, що є важливими на сучасному етапі формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів з англійської філології в закладах вищої освіти України та відповідає тематиці спеціальності 011 – «Освітні, педагогічні науки» (01 – «Освіта, педагогіка»).

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю отриманих результатів, дисертаційна робота «Формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів з англійської філології в закладах вищої освіти Австралії» відповідає чинним вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України від 31.05.2019 р. №759) і Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022), а її автор – Наталія Вікторівна Журавель – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри іноземних мов
і перекладу Державного
університету «Київський
авіаційний інститут»

Масл

Алла ЗАСЛУЖЕНА

